

Ar sesku pastaigā

Gribi, lai tavš sesks ved tevi pastaigās? Lieliski! Vasara ir labākais laiks, kad to darīt!

Konsultē

IRINA UŠKOVA,
veterinārārste,
sesku saimniece

Kad saimnieks ar savu mīluli dodas ārā pastaigā, skaidri redzams, kurš kuru ved pavadas galā. Ejot laukā ar sesku, maršruta noteicējs lielākoties nav saimnieks, taču, staigājot pa pļavu vai pa skraju sausu mežu, kur mīlulis lieliski jūtas un var pēc patikas rakt alas, saimnieks par savu lomā var arī īpaši neuztraukties. Pats svarīgākais ir labi sagatavoties pastaigām un zināt, kas jāņem vērā, lai izvairītos no nepatīkamiem starpgadījumiem.

Lielākie staigātāji ir sesku jaunuji

Seskiem āra pastaigas nav obligātas, taču jāņem vērā, ka staigājot seski uzlabo savu fizisko formu, kas ir īpaši svarīgi līdz gada vecumam, kad sesks vēl tikai aug un attīstās. Pastaigas ārā arī nostiprina imunitāti un pieradina dzīvnieku pie āra troksņiem. Ja gribi sesku ar labi veidotu, spēcīgu un veselīgu ķermeni, ir jāiegulda nedaudz vairāk laika un darba, vismaz pastaigu veidā!

Lielā vēlme tikt staigāt seskiem ir līdz kastrācijai (ķirurģiskai vai ķīmiskai – tam nav

nozīmes), tad viņiem ir svarīga sava teritorija, kurā atstāt ziņas par sevi. Pēc kastrācijas šī tieksme krietni noplok, līdz ar to staigāšana paliek tikai kā ieradums. Sesku meitenes noteikti ir slinkākas staigātājas par puikām, viņām tik staigāt tikai tad, kad pašām to sagribas. Uzspiest staigāšanu seskam, kurš to negrib, nav vajadzības, jo no tā ieguvējs nebūs ne dzīvnieks, ne saimnieks.

Ir arī tādi seski, kas pavisam nevēlas doties pastaigās. Parasti tie ir dzīvnieki, kuri bijuši izmesti uz ielas. Viņiem āra pastaigas asociējas

ar šausmām un bailēm, ka kaut kas tāds būs jāpiedzīvo vēlreiz. Tāds sesks var nonākt līdz histērijai, ja saimnieks, labu gribot, viņu cenšas izvest ārā.

Pie iemauktiem ir jārādina

Sadzīvot ar iemauktiņiem mājās sesks ir jāpieradina pakāpeniski. Ja nekas tāds nav darīts un iemauktiņi pirmo reizi tiks uzlikti, ejot ārā, pastaiga var galīgi neizdoties. Pats trakākais – var izrādīties, ka iemauktiņi seskam nemaz tā īsti neder un viņš no tiem veikli var atbrīvoties. Pareizo iemauktiņu piemeklēšana nav viegls uzdevums, bieži vien veikalā iegādātos vajag krietni vien pielāgot, lai tie derētu konkrētajam dzīvniekam. It īpaši tas attiecas uz sesku meitenēm – tām gandrīz nekad neder komerciālie ražojumi.

Vispirms sesku pieradina pastaigāt ar iemauktiņiem, pēc tam tos savieno ar pavadu, lai mīlulis pierod pie šādas ierobežošanas. Pat ja seskam nav iebildumu ne pret iemauktiņiem, ne pret pavadu, mājās vairākkārt jāpārīecinās, ka dzīvnieks tiešām nevar izspraukties. Arī pavadai ir jābūt drošai, kas labi turas pie iemauktiņiem. Seski dažkārt spēj izdomāt, kā atvērt karabīni un atāķēties no pavadas. Saimnieki tādēļ šim savienojumam izmanto vienlaikus divas karabīnes. Ieteicamais pavadas garums – divi trīs metri. Garāka nav vajadzīga, jo kustīgajam dzīvnieciņam, cenšoties izpētīt interesanto apkārtni, vārtoties un rokoties, tā tikai traucēs.

Kas jāņem līdz pastaigās

1. Pīkstōša mantiņa. Saimniekam vienmēr jābūt gatavam arī sliktākajam gadījumam, ka sesks var aizbēgt. Tāpēc līdzī allaž jāpaņem pīkstulis. Ar to radītais troksnis sesku nekad neatstāj vienaldzīgu. Pat ja viņš būs paslēpies zem koka saknēm vai kādā alā, spalgie pīkstieni un dzīvnieciņa lielā ziņkārtība viņu izvilinās ārā.

Seska aizbēgšana ir ļoti bīstama pašam dzīvniekam, jo viņš nespēj un viņam nav iemaņu parūpēties par sevi, sagādāt ēdienu.

2. Gardums. Vedot pastaigā sesku senioru, noteikti vajadzētu paņemt līdzī kādu vitamīnu pastu, jo veciem dzīvniekiem bieži mēdz izveidoties hipoglikēmija (kad organismā ir par maz glikozes). Ja pastaiga paredzēta stundu ilga vai pat ilgāka, kaut ko gardu apēdamu var paņemt arī jaunaļiem dzīvniekiem. Seska organismā vielmairā notiek ļoti strauji, tāpēc viņam bieži vajag uzkost. Vēl jo vairāk, ja staigājot sesks piedzīvo stresa situācijas. Noderēs nelieli gajas gabaliņi, vislabāk kaltēta gaļa. Nav vajadzības sesku pirms pastaigas īpaši pabarot. Atšķirībā no suņiem un kaķiem, ko mēdz barot dažas reizes dienā, sesks ēd visu laiku, tāpēc

tādas situācijas, kad viņš gauži izbadējies tiktu vests laukā, tikpat kā nemēdz būt. Pēc āra aktivitātem savu mīluli vajag gan labi pabarot, gan padzirdīt.

3. Nedaudz ūdens. Var paņemt līdzī katram gadījumam, īpaši, ja ir ļoti karsta diena, un kādu trauciņu, lai seskam būtu ērti padzerties. Kad pastaiga nav ilga un ārā nav svelmes (tādā laikā labāk pastaigā nemaz neiet, jo seski karstumam slikti panes), ūdeni var arī neņemt. Veselīga dzīvnieka organisms šķidrums pastiprināti nezaudē.

Cita lieta, ja tu vasarā ņem sesku līdzī izbraukumā ar auto, jo esi ielplānojis, piemēram, sauļošanās un atpūtu dabā. Tad noteikti jāņem līdzī gan ūdens ar bļodiņu, gan salvetes un dvieļi, ko vajadzības gadījumā var samitrināt un lietot dzīvnieciņa atvēsināšanai. Karstākās vasaras dienās obligāti jāizmanto dažādi atvēsināšanas pasākumi – ne tikai izbraukumos ar auto, bet arī ikdienā, kad sesks dzīvo telpā novietotā būrī. Piemēram, ļoti noderīgas ir ar ledu piepildītas plastmasas pudeles, ko saliek būrī apkār.

4. Kaku maisiņi. Saimniekam aiz sava dzīvnieka ir jāsavāc. Ne tikai pudmales smiltis, parkos un citās sabiedriskajās vietās, bet arī piepilsētas pļaviņā seska ekstremiti ir jāsavāc maisiņā un jāizmet atkritumu urnā. Ārpus apdzīvotām vietām, piemēram, mežā, pieļaujams sava mīluļa kaku ierakt zemē, bet svarīgi nekur to neatstāt atklāt!

Kas var apdraudēt sesku?

Seski ļoti tik ēroēm un blusām. Ejot uz mežu, pļavu, ieteicams lietot kādu līdzekli pret šiem parazītiem. Seskiem ir reģistrēti, piemēram, *Fyrist Combo*, *Advokate*, *Frontline Combo*. Vari ieskatīties internetā vietējo un citu zemju sesku turētāju forumos – ko citi saimnieki saviem mīlulim izmanto, un kāda ir viņu pieredze ar šiem līdzekļiem.

Ejot pastaigā, turi savas acis un ausis vajā! Draudus seskam var radīt klaiņojoši vai

pastaigā izvesti un saimnieku nepietiekami pieskatīti suņi. Sesku var censties aiznest arī kāds putns – vārna, kaija, vanags.

Mājas sesks nav kārs uz augiem, nav jāuztraucas par to, ka viņš varētu saindēties ar kādu no tiem. Taču jābrīnās, ka izpētīt citu dzīvnieku izkārnījumus gan viņam varētu šķīst ļoti interesanti. Tāpat jāuzmanās vietās, kur mētājas atkritumi vai redzami no automašīnām iztecējuši šķidrums (eļļa, antifrizs).

Asfalts nav labākais segums, pa kuru pastaigāties. Jāskatās – ja seskam nepatīk pa to tekalēt (staigāšana pa asfaltu arī nav interesanta) vai ja ķepiņu āda kļūst biezāka, vajag izvēlēties citu vietu – pļaviņu, meža takas,

ATCERIES!

- Sesku ir svarīgi iepazīstināt ar to teritoriju, kurā viņš dzīvo. Pietiks iziet pāris reižu, un sesks ļoti labi zinās, kas kurā virzienā atrodas.

- Sesku mazulus ārā neved. Sākt ārā pastaigas var tad, kad dzīvnieks jau sasniedzis četrus mēnešu vecumu un ir saņēmis visas vajadzīgās potes. Turklāt mazulim drošus iemauktiņus būtu ļoti grūti pielāgot un arī spēka un jaudas pastaigai viņam vēl par maz.

- Ārā nevajadzētu doties, kad ir tik auksti vai tik karsti, ka tev pašam pastaiga nav patīkama. Ja savu mīluli vedīsi ārā reti – reizi vai divas mēnesī –, pastaigas jābeidz reizē ar aukstāka laika iestāšanos. Savukārt tie, kas iet laukā regulāri vairākas reizes nedēļā, pierod pie zemākas temperatūras, kažociņš izaug biezāks. Tad var staigāt arī sala laikā. Līdz mīnus desmit grādiem droši, bet zemāka temperatūrā gan nav vēlams. Pats sesks ir kustīgs, un tik ātri viņam nemaz nesalst, bet ķepiņas ir jutīgākas. Ja ziemā sesks staigājis tur, kur kaisīts sāls, mājās pārņākot, ķepiņas ir jānotīra.

smilšainus paugurus. Arī grantēts segums seska ķepiņām nav pats draudzīgākais.

Piedāvā dabu kastē

Daži saimnieki izliek būri pagalmā, lai sesks vismaz šādi ieelpo svaigu gaisu un dabas smaržas. Bet tas nav īsti labs risinājums, jo dzīvnieks no tādas ārā būšanas maz ko iegūst. Turklāt jāuzmanās, ka saulīte neiegrīžas tā, ka sesku būrī sāk cepināt. Ja ļoti gribas savam seskam dot iespēju sajūt kādu daļu dabas, var mājokli ienest lielāku kastī ar augsni, kūdru, augiem, un lai viņš tur ņemas. Tikai kastī istabā nevajag turēt atvērtu, tad ar dabu būs pilna istaba. Pietiks, ja kastī būs tikai neliels caurums, pa kuru sesks tajā var iekļūt. Ja kastes variants tev nešķiet pievilcīgs, piedāvā seskam peldes lielā ūdens bļodā, arī tas viņam sagādās prieku. Protams, grūdu vajadzētu vispirms izklāt ar ūdens necaurlaidīgu materiālu.

Neizlaid savu mīluli bez pavadas savā pagalmā, pat ja ap to ir it kā droša sēta un pašam šķiet, ka nav nevienas spraugas, pa kuru sesks varētu izkļūt ārpus pagalma. Turklāt dzīvniekam nav neiespējami sienai pārāpties pāri vai zem tās parakties. Mājas seski ir ļoti veikli racēji un kāpelētāji un pietiekami apķēriģi, lai saskatītu iespēju tikt lielākos plašumos. Droši ir tikai pilnībā slēgti pagalmi – speciāli izbetonēti un klāti ar režģi.

Seska aizbēgšana nav tikai raizes un zaudējums saimniekam, tas ir ļoti bīstami pašam dzīvniekam. Vispirms jau tāpēc, ka viņš nespēj un viņam nav iemaņu parūpēties par sevi, sagādāt ēdienu. Laimīgie stāsti par pazudušā mīluļa atrašanu nemaz nav tik bieži.

Pieredze

INGA GALIŅA-VASIĻJEVA,
piecu sesku saimniece

«Seski ir personības un individualitātes, tāpat kā mēs. Vieniem seskiem patīk pastaigas, citiem nepatīk. Vienu dienu gribas staigāt, citu dienu ne! Bet arī ārā gājēji pie pastaigas ir jāpieradina. Un, ja ir pieradināti, tad arī regulāri jāstaigā!»

Mani vienmēr ir pārsteigusi sesku spēja orientēties savā apkaimē – lai cik ilgi nav ietis kāds maršruts vai esam novirzījušies no ierastajām takām, viņi vienmēr skaidri zina virzienu uz mājām vai kādu savu mīļāko alu. Mēs dzīvojam Kadagā, tā ir Ādažu poligona teritorija, pagaidām vēl visapkārt ir meži, un pastaigu teritorija mums ir ārkārtīgi liela, tieši tāpēc izmantojam pāris standarta maršrutu, no kuriem savu reizi arī novirzāmies. Nav vajadzīgi pārāk lieli plašumi – savvaļā seskam pieder apmēram divu kvadrātkilometru teritorija. Tas nav daudz!

Man pagaidām ir tikai pieci seski. No tiem aktīvi staigātāji ir divi puikas, kas ir jaunākie šajā bariņā (gadu un četrus gadus veci). Večūkus, kam jau seši, septiņi un astoņi gadi, izvedu laukā vairs tikai tad, kad tiešām paši prasās vai kad laukā spoži spīd saulīte un ir pasākains laiks. Večūku staigāšana arī ir vairāk sēdēšana klēpī, šur tur pārsoties uz zemes. Savukārt, ar jaunajiem puikām staigājot, ir jābūt gatavam gan skriet ar viņiem kopā, gan spēlēties (metot čiekurus, spēlējot ķerenes utt.), gan sēdēt pat 40 minūtes pie kārtējās alas, kura ir jāpadziļina vai jārok no jauna.»

Cik bieži un cik ilgi staigāt

«Cenšamies iziet ārā vismaz divas trīs reizes nedēļā. Vasarā katra pastaiga ilgst vienu vai divas stundas. Maršruta garums ir atkarīgs no sesku vēlmes un laika apstākļiem, varam padzīvoties tepat pie mājas meža, varam doties garākā ceļā, vidēji ejam sešus kilometrus, garākais mums ir bijis 11 km. Parasti ejam abi ar vīru – katram pa sesku puikam, šad tad arī večūki pievienojas. Var viens saimnieks staigāt ar vairākiem seskiem vienlaikus, bet tad pastaiga zaudē savu kvalitāti, jo tieši tad seskiem domas dalās par pastaigas ātrumu, virzienu utt.»

Īpaša uzmanība jāpievērš siksnīgas materiālam, tam jābūt stingram, elastīgs nederēs.

Ziemā labā laikā, līdz mīnus 10 grādiem, pa stundai var staigāt droši, ar noteikumu, ka sesks pie ziemas pastaigas ir pieradināts un arī iet regulāri. Pēc katra ilgāka pastaigu pārtraukuma tās atsākam pakāpeniski – pirmajā reizē 10–15 minūtes, katru nākamo reizi arvien ilgāk.»

Kam pievērst uzmanību, gādājot iemauktiņus

«Tas, kādus iemauktiņus gādāt, ir atkarīgs no dzīvnieka temperamenta – citam vajag maksimāli drošus, citam pietiek pat ar vienkāršu kakla siksnīņu. Seskam ērtākie ir parasti iemauktiņi, kas pielāgoti katram individuāli – tā, lai starp siksnu un ķermeni var iebāzt vienu pirkstu. Diemžēl arī no šādām siksnīņām viņi prot izmaukties, sevišķi meitenes.»

Īpaša uzmanība jāpievērš siksnīgas materiālam, tam jābūt stingram, elastīgs nederēs. Jāpārbauda, cik droša un stipra ir aizdare (klipši, līmlentes nav tās labākās, tās viegli var atplēsties vajā un ātri nolietojas). Liela uzmanība jāpievērš karabiņai (pavadas stiprinājumam pie krūšu siksnīgas), tā mēdz atvērties, it īpaši, seskiem ložņājot pa sūnām, lapām, aizķeroties aiz zāles, zariem. Seskam ļoti patīk leļļēt *neielienamās* vietās!

Saviem un citiem kluba seskiem siksnīgas šuju pati, bet veikalos ir nopērkamas kaķu pastaigu siksnīgas, ko var izmatot. Lieliem puikām var pielāgot trušu vai pat mazo suniņu krūšu siksnīgas. Grūti atrast siksnīņu smalkām, mazām sesku meitenītēm, šujot pašam, šī problēma nepastāv. Es siksnīgas šuju ar roku, lai būtu maksimāli droši, ka kāda vīle neatnāks vajā.»

Kā pieradināt pie iemauktiņiem

«Pie iemauktiņiem sesks ir jāpieradina. Parasti sāku laiku pa laikam tos uzvilkt jau mazam seskam, lai paskraidā pa māju. Sākumā viņi var nekustēties, vēlties un visādi citādi izrādīt savu nepatiku, bet mazajiem sesku bērniem uzmanību viegli var pārslēgt uz kādu rotallietu, un siksnīņa uz brīdi pat aizmirstas. Izejot ārā, seskam siksnīņa aizmirstas uzreiz, jo tur ir jauna pasaule, kas jāiekaro un jāizpēta. Sākot doties pastaigās, jābūt pietiekami pacietīgam, mierīgam. Ja seski ietiepijas sekot siksnīņai, es kādu brīdi pacietīgi gaidu, vai pats nepārdomās, ja ne, tad paņemu rokās, panesu gabaliņu man vajadzīgā virzienā un nolieku atpakaļ uz zemes. Vilkst aiz siksnīgas nav jāgas, seski ir ietiepiģi, un tas var atstāt negatīvu iespaidu uz dzīvnieka vēlmi staigāt. Savus seskus mācu turēties uz taciņām. Tas tikai sākumā ir grūti un darbietilpīgi, bet vēlāk pastaigas nesagādā grūtības vai ierobežojumus ne man, ne seskam, un citi var precīties, cik seski smuki skrien blakus.»

Ar jaunajiem puikām staigājot, ir jābūt gatavam gan skriet ar viņiem kopā, gan spēlēties, gan sēdēt pat 40 minūtes pie kārtējās alas, kura ir jāpadziļina vai jārok no jauna.

Gadās arī tā

«Pastaigas laikā seskam vienmēr ir jābūt pavadiņā, lai cik tu uzticētos, ka viņš nekur nebēgs un sekos saimniekam. Man ir seski, kuriem es varu par 99% uzticēties, bet es nekad nevaru būt droša, ka esam pasargāti no negaidīta suņa uzbrukuma, un suņi mežā uzrodas pēkšņi, jebkurš troksnis, pat paša radīts, piemēram, uzkāpjot uz zara, var sesku nobiedēt, un tas var mesties strauji bēgt. Var arī atgādīties kas pavisam neparedzams. Reiz ar sesku puiku staigājām pa mūsu ierasto maršrutu, jāvu viņam nedaudz novirzīties no tā, parakties un paložņāt skaistās sūniņās... līdz pamanīju, ka mans sauļuks ir līdz pusei noķēpājies melns. Kas tas bija, īsti nesapratām – dizeldegviela, eļļa vai kas cits, bet mājās to visu mazgājām nost vairākos piegājienos. Visvairāk bija bail, ka tikai sesks nesaindējas, jo acis, deguns un mute bija pilni ar šo smirdīgo vielu. Tas tagad man vienmēr liek padomāt, cik droši ir tajā vietā, kur laižu sesku staigāt, katru reizi ieskatos

mūsu pašu izraktajās alās, pirms ielaizu tur sesku, jo diemžēl netrūkst cilvēku, kas pat tur var iebāzt stiklus un citas drizas...

Astoņu gadu pieredzē ar seskiem arī mums reiz gadījās, ka sesks mežā pastaigas laikā pazuda. Bija vēls vakars, jau satumsis, gājām ar lukturīti... Pazušanas iemesls – salūza karabiņe! Un tumsā vairs nebija redzams, kur sesks palicis, uz kuru pusi aizgājis. Staigājām un meklējām savu puiku pusi naktis. Veltīgi. No rīta visos mūsu pastaigu maršrutos visās puikas raktajās alās saliku sesku sedziņas, lai būtu pazīstama smarža, un šur tur atstāju ēdamo. Meklējām vēl divas garas dienas, izložņājām visus caurumus mežā, izlīmējām lapiņas, sazīnājāmies pat ar mežsargu... Atrast sesku mežā, protams, ir tikpat kā neiespējami, bet nepadevāmies. Puiku atradām trešās dienas rītā! Pateicoties tam, ka mums bija sarakstas alas un meža teritoriju sesks ļoti labi pārzināja. Pēc šī negadījuma visām pastaigu siksnīņām noņēmu karabiņas un pavadu piešuvu klāt pie krūšu siksnīgas.»

Sargā sesku no saulesdūriena!

Fretka jeb mājas sesks nesvīst, pat ne mazliet. Viņam nav sviedru dziedzeru. Sesks nevar pats sevi atvēsināt kā, piemēram, suns, kurš izkar mēli un elso. Tas ir galvenais iemesls, kāpēc šos dzīvniekus apdraud saules un karstuma dūriens. Tev, fretkas saimniekam, jāpalīdz dzīvnieciņam atvēsināties, lai karstākās vasaras dienas būtu vieglāk pārdzīvot.

viltīgā kondicioniera tuvumā. Sajūtas ir tik patīkamas, ka pat nepamanī, ka ir jau par vēsu un iesnas un klepus klāt.

Būriti nedrīkst turēt saulē

Vasarā novieto seska būriti telpas vēsākajā daļā ēnā. Gaisa temperatūrai būritī un ap to būtu jābūt 13–22 grādiem.

Nedaudz jāsamazina aktivitātes

Ja vēlies iesaistīties draiskās *sporta spēlēs* ar fretku, dari to agri no rīta vai vēlu vakarā, kad kļuvis vēsāks. Saskriešanās pašā karstākajā dienas daļā, īpaši, ja dzīvnieciņš nupat paēdis, nav vēlams.

Pazīmes, ka fretkai ir saulesdūriens

• Sagurums, miegainība, lēnas kustības laikā, kad parasti fretka ir enerģijas iemiesojums.

- Vemšana.
- Elsošana, sekla elpa.
- Neraksturīga gulēšana uz vēdera.
- Siekalošanās vai ilgstoši atvērta mutīte.
- Deguna un mutes gļotu izdalīšanās.
- Plesarkums, apsārtums, sārti kļuvuši arī pēdu spilventiņi.
- Stiklainas acis.
- Krampji.
- Letarģija, mazkustība vai nekustēšanās vispār. Tas nozīmē, ka esi palaidis garām visas pārējās pazīmes un situācija ir kritiska.

Ātrā palīdzība saulesdūriena gadījumā

Pats pirmais, ko darīt, pirms dodies pie veterinārārsta, ir dzīvnieku atvēsināt. Pakāpeniski, nevis strauji. Rīkojies veikli,

UZMANĪBU!

Mājas seska veselība un pat dzīvība ir apdraudēta, ja viņa būritī un tuvā teritorijā ap to temperatūra ir plus 27 grādi un vairāk. Lai labāk izprastu dzīvnieka sajūtas šādos apstākļos, iztēlojies sevi biežā, blīvā kažokā karstā vasaras dienā.

taču ne histēriski. Remdenā, bet ne ledainā ūdenī (jo tas var izraisīt šoku un situāciju pasliktināt) samitrini dvieļi un pavisam lēnām, pakāpeniski ietin fretku tajā, lai būtu nosegtas viss ķermeņi. Šai procedūrai nav jānotiek strauji, bet vairāku minūšu garumā, lai temperatūru pazeminātu pakāpeniski. Ja fretkai nav nekādu iebildumu pret tekošu ūdeni, vari, dzīvnieciņu turot rokās, pavisam lēnām un pamazām, sākot no kājām, viegli strūklīnā aplaistīt ar remdenu ūdeni. Kad pirmā palīdzība sniegta, ir jānododas pie speciālista. Ideālā gadījumā fretkai transportējot būtu jāpaliek ietītai remdenajā un mitrajā dvieļī. Kāpēc jānododas pie veterinārārsta, ja pirmā palīdzība sniegta un seskam acimredzami kļūst labāk? Tāpēc, ka saules vai karstuma dūriena sekas var parādīties arī nākamajā vai pat aiznākamajā dienā. 🐾

Sagatavojusi Ilze Zīcāne. Foto – Shutterstock